

*І. Молчанець,
студентка,
О. Михайлова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК МЕТИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Проблема компетентнісного підходу до формування мовної особистості висвітлюється в працях сучасних лінгвістів та лінгводидактів (З. Бакум, А. Богуш, О. Бігич, І. Бім, О. Вовк, Н. Гальськова, І. Зимня, С. Караман, С. Ніколаєва, Ю.Пассов, В.Редько, Т. Симоненко, О. Семенов, Н. Складенко, Ch.Brumfit, D. Hymes, S. Savignon та інші).

Компетентнісний підхід до навчання мови, спрямований на розвиток базових предметних компетентностей мовної особистості учня, передбачає створення внутрішніх мотивів, що визначають готовність його до такої навчально-пізнавальної діяльності, в основі якої лежать компетентності; формування розуміння суті мовних компетентностей; вироблення суб'єктивного досвіду застосування предметних компетентностей під час мовленнєвих завдань у різних ситуаціях; використання аналізу власної навчальної діяльності і її результатів.

Специфікою компетентнісної освіти є не засвоєння готових знань, а вироблення особистісно значущого освітнього продукту, який дозволить особистості ефективно діяти у варіативних життєвих умовах, у нашому випадку в умовах спілкування з носіями іноземної мови (ІМ).

Метою навчання ІМ в школі, в тому числі і початковій є формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності, яка розглядається як здатність особистості до використання ІМ як засобу міжкультурного спілкування та передбачає розвиток умінь використовувати мову у якості інструмента у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу [4:220].

Англомовна комунікативна компетентність є полікомпонентним утворенням та включає низку компетентностей: мовленнєві компетентності (в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі); мовні компетентності (фонетичну, лексичну, граматичну, компетентності у техніці читання та письма); лінгвосоціокультурну компетентність (соціолінгвістичну, соціокультурну, соціальну компетентності); навчально-стратегічну компетентність (навчальну та стратегічну компетентності).

Кожна складова мовної компетентності представляє складну динамічну взаємодію відповідних мовленнєвих навичок, знань і мовної усвідомленості.

Звернемось до розгляду значення поняття «граматична компетентність». Як зазначає О. Вовк, граматична компетентність забезпечує системне знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови для побудови осмислених і зв'язних висловлювань; володіння

граматичними поняттями, а також засобами вираження граматичних категорій, навички і вміння адекватно використовувати граматичні явища у мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для розв'язання мовленнєво-розумових проблемних завдань [1:5].

В Європейській системі рівнів володіння іноземною мовою граматична компетентність визначається як знання граматичних засобів мови і вміння використовувати їх у мовленні [2:110].

На нашу думку, найбільш повне визначення даного поняття дається в підручнику «Навчання іноземних мов та культур» авторського колективу під керівництвом С. Ніколаєвої, в якому граматична компетентність визначається як здатність особистості до граматично коректного оформлення своїх висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших.

ГраMATична компетентність базується на складній та динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та граматичної усвідомленості [4:99].

Першою складовою ГК є граматичні знання. Як зазначає Н. Склярєнко «існують різні типи навчальної інформації, які допомагають учням одержувати граматичні знання: 1. Правила (описові правила і правила-інструкції); 2. Зразок мовлення на рівні словоформи, словосполучення, фрази, понадфразової єдності; 3. Модель; 4. Схема; 5. Ілюстративна таблиця; 6. Когнітивна метафора» [6:15].

Надзвичайно важливою складовою ГК є граматичні навички. ГраMATична навичка трактується в методиці навчання іноземних мов як «синтезована дія з вибору моделі, адекватної мовному завданню в даній ситуації, і правильного оформленню мовної одиниці будь-якого рівня, що здійснюється в параметрах навички і служить однією з умов виконання мовної діяльності» [3:55].

Розрізняють кілька видів граматичних навичок: мовні та мовленнєві граматичні навички, рецептивні і ререпродуктивні граматичні навички.

Останній компонент граматичної компетентності – граматична усвідомленість. ГраMATична усвідомленість є загальною мовною усвідомленістю людини або рефлексорним підходом до феноменів мови і мовлення, а також до власних процесів учіння й оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю та її складовими. Це здатність людини розмірковувати над процесами формування своєї граматичної компетентності, свідомо реєструвати й розпізнавати граматичні структури в усному і писемному мовленні, їхні особливості та закономірності їхнього утворення і функціонування [4].

У методиці викладання іноземних мов виділяється два способи формування іншомовної граматичної компетентності: імпліцитний, експліцитний.

Перший спосіб – імпліцитний – має на увазі навчання граматичної сторони мови іноземною мовою без пояснення граматичних правил. У даному випадку формування граматичної компетенції відбувається через мимовільне, неусвідомлене, інтуїтивне навчання або в процесі реальної комунікації.

Другий – експліцитний – спосіб передбачає формування граматичної компетентності через усвідомлене, довільне навчання або в процесі вирішення навчальних проблемних завдань, тобто за допомогою пояснення граматичних правил або їх формулювання самими учнями. У першому випадку

використовується дедуктивний метод навчання, у другому – індуктивний [5: 31].

Формування граматичної компетенції у школярів на уроках іноземної мови є дуже багатограним і складним процесом, який неможливий без подолання різних труднощів на всіх етапах його протікання.

Безсумнівно, формування англомовної граматичної компетентності учнів має відбуватись з урахуванням специфіки конкретного етапу навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. Собрание сочинений: в 6-ти томах. / Л. С. Выготский. Москва : Педагогика, 1982. – 480 с.

2. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: учеб. пособие. / Э.Ф Зеер, А.М Павлова, Э.Э. Сыманюк. – М.: МПСИ, 2005. – 216 с.

3. Кміть О.В. Методика навчання англійської мови в початковій школі: Конспект лекцій для студентів спеціальності 013 Початкова освіта, спеціалізації іноземна мова (англійська), освітній ступінь – магістр. – Чернігів: ЧНПУ, 2017. – 117с.

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія та практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. - К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.

5. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі: навчально-методичний посібник / укладачі: Л.В. Калініна, І.В. Самойлюквич та ін. Житомир: Вид.во ЖДУ імені І.Франка, 2008. – 152 с.

6. Складенко Н.К. Методика формування іншомовної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів/Н. К. Складенко //Іноземні мови. – 2011. – № 1. – С.15–25.